

Ангелина Церовина

Откуцаји испод површине (о поезији Милосава Тешића)

Читалачка пажња савременог човека захтева посебну напрегнутост пред стиховима Милосава Тешића и то онако и у оноликој мери у којој је неопходно пробити опну на површини стварности и заронити у бездан обременен разноликим облицима постојања и непостојања. Ти облици се смењују као откуцаји из којих ничемо ми, онакви какви јесмо, и живот онакав каквог познајемо. Зато бисмо Тешићеву поезију могли разумети као путовање у скривену истину о нама, али истину која нас немо прати на свим животним путевима и раскршћима.

Када се говори о тој и таквој истини коју разоткривају Тешићеве стихови, неретко се говори о мелодији, версификацији и језичким средствима. Најчешће је реч о архаизмима којима се понире у наслеђе које носимо у сваком делићу своје свакодневице, а што је уз употребу бројних српских топонима у сагласју са присуством кратких фолклорних врста у поетском ткању Тешићевих стихова.

Ипак, узимајући у обзир велики значај језичког слоја, овом приликом бавићемо се песничким сликама као симболично-метафорички израженим дубинским сегментима живота. То су она врела која и српски сељак, онај „јадник, сиромашак" осећа да „ипак има нека васиона" (песма *Има нека васиона*).

Да бисмо разумели поезију Милосава Тешића, не треба ни у једном тренутку сметнути с ума савремени контекст у којем се нижу слике прошлости. У свакодневици данашње Србије тешко да можемо угледати опанак, али песничке слике у песми „Шљива српска" дају нам до знања да и данас, и у најлуксузнијим ципелама живи српски опанак, и то онај крпљени:

опанак крпљен: праслика трења

земље и звезда

Слика крпљеног опанка, односно праслика наше духовне и материјалне егзистенције, јавља се као метафора живота у којем се додирује непрекидна, мучна борба за земаљски опстанак, као слика наше трошности с једне стране, и вечног и непроменљивог смисла с друге стране. Овде је очигледна човекова крхкост, јер додир земаљског и звезданог ломи нејаког човека изазивајући

„трење". Опанак се цепа, али увек наново и крпи што сведочи о извесној виталности у нејакости, о опстанку у зноју и мукама.

У истој песми бројни су мотиви који нас враћају на извориште наше егзистенције: мирис сена, жетва, цветање, прскање плода. Ипак, сви ови мотиви као да су сабрани у једној јединој слици, а то је „шљива, а српска", у њеној „модрини" која као у жижи носи све димензије сачињене од небеске и земаљске стварности, од „модрог тамјана" и „брље", а у којој је лирски субјекат унезверен у тумбању и котрљању у „мутљагу стварности мучне".

И у песми „Читајући Данила, Свети Марко" наилазимо на сличну слику. Србија је поистовећена са видиком кроз напрсло стакло прозора у којем доминира расцветана шљива:

А кроз прсле прозоре прелама се Србија,

бехарају маџарке!

Ова слика није статична, глагол *бехарати* изведен из именице *бехар* овде не само да дочарава слику у покрету, већ је тај покрет силовит и необуздан, попут нагона за животом и лепотом.

Ова песма саткана је из слика које се као сећање на родну кућу и крсну славу, Светог Марка, јављају посредством мотива посуђа, на пример послужавника и мотива мајке из романа *Башта, лелео* Данила Киша. Почетни импулс песме јесте оно елементарно и свакодневно што је саставни део живота сваког човека. Мајка је симбол првог сусрета са љубављу и топлином, а послужавник нас упућује на госте. И из ових мотива, у свести лирског субјекта поново се буди онај давно уснули, драги доживљај из детињства, онај којим смо дубоко укорењени у живот и из којег растемо у оно што смо данас. У коренима појединца, лирског субјекта који се сећа, огледа се и колективни корен дат као скуп домаћина и гостију, а који је и у овој песми дат као вез сачињен од земаљских и небеских нити. Тако се срећемо у истој слици са мотивима тамјана и шљивовице, разговора о политици и икона ...

Док је у овој песми један од почетних импулса мотив мајке, у поеми *Калопера Пера* тај мотив се проширује на све српске жене које се овде јављају као симбол свега светлог у српској историји. Поема почива на истоименој познатој лирској обредној народној песми која урања у митски свет српских жена. Сам Тешић је о томе рекао:

Уз претпоставку да је Калопера Пера могући женски корелат бога Перуна, који је управљао громовима и кишом, а био и бог ратарства и плодности, узима се да она у основном слоју, у супстрату ове поеме, означава врховну вилу, вилу над вилама. У садржајном и значењском разграновању овог дела, она постаје, што се прво наслућује а затим јасније види, прапочело женског пантеона, из којег проистичу духовне, моралне и друге врлине свих потоњих српских хероина. Она је најпосле, у тегоби и слави постојања, оличење српског женског начела, а самим тим и ознака српског женског принципа, који је, као носилац наде, вековима био важна потпора у националном одржању. (Новости, 6. мај 2018.).

У том српском женском пантеону нашле су се скоро све значајне жене из српске митологије, историје и света уметности и књижевности, од виле Равијојле, преко српских владарских жена, сликарке Надежде Петровић до песникиње Десанке Максимовић.

Ово славословље српским женама јединствено је у нашој књижевности и од посебног је значаја. Жене су у српском етосу пре свега мајке, сестре и љубе, а самим тим оне су и оличење љубави и нежности насупрот мушком, ратничком принципу. И док нам је мушки принцип у историји доносио славне победе или жртвене поразе, али и издаје, братоубиства, национално растакање и заборав на оно што јесмо, принцип љубави и нежности се указује као вечита нада у лично и опште исцељење. У овоме треба тражити помирење звезданих и земаљских димензија, као духовно исцељење, а које се указује као циљ песничког трагања у поезији Милосава Тешића.

Ноћна је стража